

skrivnostne poti
kaninskih
voda

SLAP VIRJE IN IZVIR GLIJUNA

o b s m a r a g d n i p o t i

Dolina Soče

Bovec
Plužna

www.bovec.si

Občina Bovec

www.bovec.si

Zgoraj in desno: slap Virje ob različnih vodostajih

PREDSTAVITEV POTI

Pot »Slap Virje in izvir Glijuna – skrivnostne poti kaninskih voda« zahodno od vasi Plužna, odkriva zapleten in skrivnosten svet kraških globin Kaninskega pogorja. Od slapa do slapa, od ožine do ožine in od kamna do kamna se pretaka na tisoče litrov kristalno čiste studenčnice. Večina vode prihaja na dan na južnem vznožju Kaninskega pogorja, vendar le na razmeroma redkih krajih. V izviru in slapu Boke, v izviru Glijuna in Nemčlje v dolini Možnice je je naenkrat za skoraj celo reko, precej pa je tudi manjših izvirov oziroma potokov.

POT VODNIH KAPLJIC

Obilne padavine, vodnate reke in zasnežene gore

Kaninsko pogorje je najbolj namočeno slovensko gorovje. Na tem območju pade povprečno 3500 mm padavin letno, neredko pa količina padavin v letu preseže 4000 mm, kar se odraža v veliki vodnatosti rek in kaninskih kraških izvirov. Slednji imajo največ vode spomladi in jeseni. Tega se dobro zavedajo vsi ljubitelji športov na bovških rekah, saj te zaradi taljenja snega v visokogorju ponavadi obdržijo visok vodostaj in dobro plovnost vse do sredine poletja. Višina snežne odeje, ki spomladi in poleti največ prispeva k visokim vodam, pozimi na Kaninskih podih lahko preseže višino petih metrov, v kraških globelih pa celo deset metrov. Visok vodostaj v jeseni je ponavadi povezan z obilnimi jesenskimi nalivi.

Skrivnostne poti vodnih kapelj

Pospremimo pot dežne kaplje, ki pade na golo skalnato površje. Voda najprej kratek čas teče po kraškem žlebiču in ga s tem pogloblja. Med apnenčevim gruščem išče pot v globino ali pa pade na snežni stožec, ki se še daleč v poletje ohrani v kraških globelih, imenovanih kotlički. Lahko pa se takoj znajde na stenah škrapljastih zevi in naglo odteče v globino. Do najbližjega kraškega izvira lahko ubere nešteto poti.

Voda v kraškem podzemlju

V kraškem podzemlju se voda iz manjših postopoma zbira v večje vodotoke. Njene poti so razvejene kot drevesna krošnja. Le jamarji ji lahko pridejo na sled, a še oni navadno v večjih globinah naletijo na tekočo vodo, ki jim zapira pot v podzemeljskih jezerih ali sifonih. Deževnica in snežnica vsebujeta raztopljen ogljikov dioksid (CO₂), ki raztaplja apnenec že ob prvem stiku z njim. V vodi izvira Glijuna je v litru povprečno 95 mg CaCO₃. Velika količina voda je na svoji poti od podov do izvirov v preteklih milijonih let raztopila in odnesla toliko podlage, da se je površje na milijon let znižalo za več deset metrov. Raztapljanje kamnin je povzročilo tudi nastanek velikih kraških jam ter razdrapanega površja, kar z eno besedo imenujemo kras.

>1h 1km težavnost 1

LEGENDA

- info** informativna točka
- P** parkirišče
- R** razgledna točka
- T1** učna točka
- pohodniška pot
- cesta

Vodilni partner in izdaja: En Hec d. o. o. Pravljičja v Bovcu; koncept, projekt in vodenje: Metka Belingar. Avtor vsebine in slovenskih besedil: dr. Jurij Kunaver. Strokovni pregled: dr. Blaž Komac. Prevod: Evridika Cuder. Fotografije: Metka Belingar, Jurij Kunaver, Dejan Ristič, Matjaž Vidmar. Oblikovanje in ilustracije poti: Metka Belingar. Priprava za tisk in tisk: Copigraf. Naklada: 2500 kos. Bovec, 2014.
Ta dokument je nastal v okviru projekta »Pravljičja v Bovcu« ob finančni pomoči Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja. Organ upravljanja Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2007–2013 je Ministrstvo za kmetijstvo in okolje. Za vsebino dokumenta je odgovorno podjetje EN HEC d. o. o.

V skalnato podlago vklesana tolmuna pod slapom dosega globino približno 3,5 m. Povprečna temperatura vode je 8 °C

SLAP VIRJE IN IZVIR GLIJUNA

skrivnostne poti
kaninskih
voda

druge tematske sprehajalne poti v okolici Bovca

i TIC BOVEC Tel: +386 (0)5 384 19 19
Trg golobarskih žrtev 8 Gsm: +386 (0)31 388 700
5230 Bovec, Slovenija E-pošta: info@bovec.si

Izvir in zajetje Glijuna ob različnih vodostajih. Spodaj: jez HE Plužna

IZVIR GLIJUNA

Izvir potoka Glijun je na višini približno 430 m v manjšem dolinskem zatrepu na podnožju strmega ostenja Peči. Mesto, na katerem voda prihaja iz skalne notranjosti, morda celo iz neznanega jamskega rova, je zasuto z ledeniškim gradivom in pobočnim gruščem. Zato se mora voda prebiti na plano med številnimi kamni. Živoskalna podlaga ni daleč pod površjem. Vidna je v stranski strugi občasnega potoka Srnica, v kateri je voda izdolblja ozka korita in draslje.

Od kod prihaja voda Glijuna in Boke?

Glijun je eden največjih kraških izvirov na tem območju in eden redkih, ki nikoli ne presahne. Zelo hitro se odzove na padavine, tudi na močno taljenje snega. Njegovo zaledje obsega večji del osrednjega Kaninskega pogorja vse do planote Goričica. Zahodni del pogorja in del najvišjih Kaninskih podov napajajo izvir Boke. Zaradi visokega zaledja se voda ob spomladanskem taljenju snega v Boki pojavi s približno štirinajstdnevnim zamikom glede na Glijun. Povprečni pretok Glijuna je okrog 0,5 m³/s, najnižji pa petkrat manjši. Povprečna letna temperatura izvirske vode je okrog 6 °C.

Lastnosti izvirske vode

Naj je zima še tako mrzla in suha, v izvir Glijuna vedno priteka vsaj sto litrov vode na sekundo. Takrat ima najvišjo temperaturo in sicer +7 °C. Zaradi dotoka hladne snežnice iz talečega se snega, je poleti temperatura za dve stopinji nižja. Kaninska snežišča se lahko ohranijo daleč v poletje, še zlasti v kraških globelih, kotličih in brezni. Boka pozimi povsem presahne, saj takrat iz zasneženega in mrzlega visokogorskega površja v kraške globine ne more priteči niti kapljica vode.

Ko se odprejo nebesne zapornice

Močne padavine na Bovškem niso redkost, še posebej jeseni, ko v 24 urah lahko pade tudi več kot 300 mm dežja na kvadratni meter. Takrat se Glijunu pridružijo številni sosednji kraški izviri. V njegovi okolici nastane pravi vodni orkester in vse buči od neznanskih količin izvirske vode. Glijun je takrat sicer najmočnejši, a še pred mostom se mu tik pred akumulacijskim jezerom pridružijo od vseh strani drveče vode, tako da most kar ječi od desetih kubičnih metrov vode, ki se valijo pod njim.

Orkester bruhajočih izvirov

Voda dere tudi iz jame Srnica, ki leži v zatrepni steni na koncu doline nad Glijunom. Srnica je eden najmočnejših občasnih izvirov na tem območju. Njeni približno 750 m dolgi rovi v več nadstropjih so večino leta povsem suhi. Ob neurjih rove hitro zalije voda, ki izteka na spodnjem in zgornjem vhodu. Iz zgornjega vhoda takrat bruha ozek, a dovolj močan curek vode, ki ustvarja imeniten 35 m visok slap. Do tega navadno pride po večdnevem dežju, a povprečno le enkrat na leto in še to le za nekaj ur. Izjemni sta bili leti 1999 in 2014, ko se je voda iz srnice pojavila celo večkrat. Nato lahko sledita leto ali dve brez tega pojava. V bližini Glijuna se ob močnejšem deževju iz ostenja Peči pojavi voda še v slapišču Kladenki in Mačkove jame ter v Krničarju, kraškem hudourniku v istoimenski suhi strugi. Ta ima svoj stalen izvir v najnižjem delu struge, nedaleč od sotočja z Glijunom.

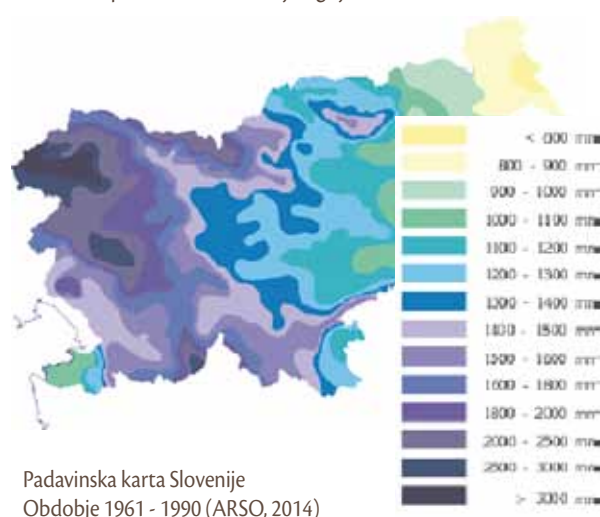

IZVIR IN POTOK GLIJUN
nadmorska višina: 430 m
najnižji pretok: 0,1 – 0,15 m³/s
povprečni pretok: 0,25 – 0,5 m³/s
povprečna temperatura vode: 6 °C
celokupna trdota: ~5 °NT

IZKORIŠČANJE VODE GLIJUNA V HE PLUŽNA

HE Plužna so gradili med 1927 in 1931 v času italijanske državne uprave v Posočju, ko so za gradbišče železnice med Mostom na Soči in Trbižem potrebovali električno energijo. Do gradnje železnice ni prišlo, HE Plužna pa je nato služila elektrifikaciji Zgornjega Posočja. HE Plužna izkorišča energijo močnega in stalnega kraškega izvira Glijuna, kjer je voda kmalu pod izvirom zajeta in speljana po 170 m dolgem kanalu v zbiralnik, imenovan tudi Plužensko jezero (150 x 100 x 2,5 m; 0,55 ha). Iz njega voda odteka po kilometer dolgem kanalu in se nazadnje spusti po jekleni tlačni cevi na Francisove turbine HE Plužna. Vodni zbiralnik se polni in prazni glede na zahteve po proizvodnji električne energije oziroma glede na dotok vode. Zaradi tega lahko vodostaj jezera močno upade. Instalirana moč HE Plužna je 1,720 MW, letna proizvodnja pa 5300 MWh.

Plužensko akumulacijsko jezero
Podvodni posnetek akumulacijskega jezera HE Plužna

Padavinska karta Slovenije
Obdobje 1961 - 1990 (ARSO, 2014)

Vodni kanal HE Plužna

Zemljevid Kaninskega pogorja s položaji nekaterih kaninskih brezen in kraških izvirov na južnem podnožju (po B. Komacu, 2001). Iz karte je razvidna velika razlika v številu kraških izvirov na južni in severni strani Kaninskega pogorja.

Izviri:

- 1 Tomažek
- 2 Gereš
- 3 Ubivnica
- 4 Glijun
- 5 Kladenki
- 6 Vodica
- 7 Žvika
- 8 Boka
- 9 Bočič
- 10 Izvir pri Bočiču
- 11 Možnica
- 12 Goriuda

0 1 2 3 4 km

Kartografija: Jerneja Fridl
© Geografski inštitut AM ZRC SAZU

Z žlebiči razjedeno površje lašta na Skripih, pod D postajo žičnice (2100 m)

